

Věcná břemena

Služebnosti, vzniklé v době platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811, se podle § 562 ObčZ z roku 1950 k 1. 1. 1951 změnilly na věcná břemena, upravená v § 166 a násl. tohoto zákona; ani ObčZ z roku 1964 tyto služebnosti nezrušil, a pokud nedošlo k právní skutečnosti, se kterou právní předpisy spojují zánik věcného břemene, trvají věcná břemena, založená jako pozemkové služebnosti podle obecného zákoníku občanského z roku 1811, dodnes.

Služebnosti, vzniklé v době platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811, se podle § 562 ObčZ z roku 1950 k 1. 1. 1951 změnilly na věcná břemena, upravená v § 166 a násl. tohoto zákona; ani ObčZ z roku 1964 tyto služebnosti nezrušil, a pokud nedošlo k právní skutečnosti, se kterou právní předpisy spojují zánik věcného břemene, trvají věcná břemena, založená jako pozemkové služebnosti podle obecného zákoníku občanského z roku 1811, dodnes.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 1163/2002, ze dne 16.6.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobců: A) V. V. a B) I. V., zastoupených advokátem, proti žalované M. Z., zastoupené advokátkou, o vydržení věcného břemene, vedené u Okresního soudu v Lounech pod sp. zn. 11 C 793/2000, o dovolání žalobců proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem za dne 21. února 2002, č. j. 47 Co 320/2001-89, tak, že rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 27. března 2001, č. j. 11 C 793/2000-74, a rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem za dne 21. února 2001, č. j. 47 Co 320/2001-89, se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Lounech k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobci se domáhali určení existence věcného břemene spočívajícího v tom, že „každý vlastník domu čp. 1219 se stavební parcelou čís. 1353, zapsaný na listu vlastnictví čís. 1272 pro obec a katastrální území Ž., u Katastrálního úřadu v L. je oprávněný užívat pozemek číslo 6734/2, zapsaný na listu vlastnictví 1674 pro obec a katastrální území Ž., u Katastrálního úřadu v L. pro příchod, příjezdy, odchody a odjezdy a každý vlastník tohoto pozemku je povinen toto právo trpět“. Tvrdili, že právo odpovídající věcnému břemeni vzniklo vydržením, neboť zmíněný pozemek takto užívali již jejich právní předchůdci po dobu 88 let, a tak byly již za platnosti obecného zákoníku občanského z roku 1811 (dále jen „OZO“) splněny zákonné podmínky pro vznik věcného břemene (tehdy služebnosti) vydržením.

Okresní soud v Lounech (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 27. března 2001, č. j. 11 C 793/2000-74, žalobu zamítl a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací rozsudkem ze dne 21. února 2002, č. j. 47 Co 320/2001-89, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení.

Soudy vyšly ze zjištění, že nebylo tvrzeno ani prokázáno, že by žalobci nebo jejich právní předchůdci užívání předmětného pozemku opírali o právní důvod způsobilý k nabytí práva jej užívat, přičemž existence takového právního důvodu byla podle právní úpravy platné v rozhodné době předpokladem pro vydržení práva. Nestačí pouhé tvrzení žalobců, že nemovitost užívali stejně jako jejich právní předchůdci, aniž by jim v tom její vlastník bránil. Pokud by mělo dojít k vydržení práva věcného břemene, bylo třeba nejen ujištění právních předchůdců, že existuje věcné břemeno, ale především ujištění o právním důvodu jeho vzniku. S odkazem na zákonnou úpravu předmětného institutu, platnou od roku 1951 v aplikaci na daný případ shodně uzavřely, že žalobě nelze vyhovět. Tvrzení, že k vydržení došlo v době platnosti OZO odvolací soud odmítl s tím, že ustanovení tohoto zákona na věc nemohou být aplikována.

Proti rozsudku odvolacího soudu podávají žalobci dovolání. Jeho přípustnost opírají o § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „OSŘ“) a uplatňují dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a b) OSŘ. Namítají zmatečnost celého řízení, posouzení věci v rozporu s hmotným právem a se základními zásadami občanského soudního řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu se odchyľuje od ustálené judikatury. Soud prvního stupně řádně nezhodnotil provedené důkazy a tvrzení účastníků řízení směřující k prokázání existence věcného břemene vzniklého podle OZO a postupoval nedůsledně podle § 118a OSŘ zejména ohledně poučení účastníků řízení. Tato poučení musí být podchycena v protokolu o jednání, který musí obsahovat nejen poučení samotné, ale i jeho obsah. Jediné poučení, kterého se žalobcům dostalo, bylo podle § 119a OSŘ. Řízení tedy doznalo vady, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Odvolací soud tuto vadu ponechal bez povšimnutí. Žaloba byla postavena na tvrzení, že věcné břemeno vzniklo v roce 1942 podle OZO a jestliže soud aplikoval na danou věc normu účinnou od 1. 1. 1992, posoudil ji nesprávně. Odvolací soud připomínky žalobců ohledně nutnosti aplikace OZO na daný případ ponechal bez povšimnutí a argumentoval, pokud jde o zápočet vydržecí doby, názorem z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1110/2000. Přehlédl ale, že jestliže se mělo vydržení práva dokončit v roce 1942, bylo třeba podmínky vydržení posoudit podle OZO a vyhodnotit, zda byly splněny podmínky pro oprávněnou držbu. Postup soudu při dokazování byl vnitřně rozporný a byl i v rozporu s procesními předpisy. Ač byla podána žaloba více žalobci se stejným obsahem žalobního nároku, soud, aniž by jednu věc vyloučil k samostatnému projednání, části žalobců vyhověl, když schválil smír a část žaloby, která se týkala dovolatelů, zamítl, ačkoliv skutková i právní argumentace všech žalobců byla totožná. To pomínil i odvolací soud když tvrdil, že věcné břemeno u žalobců M. a Š. vzniklo na základě souhlasu žalované a ne proto, že by došlo k vydržení. Přehlédl, že věcné břemeno nevzniká „souhlasem“, ale jen za podmínek taxativně vyjmenovaných v § 151o občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“), tedy opět normy, která na věc nedopadá. Pokud by soudy postupovaly správně, nedošly by k závěru, znemožňujícímu žalobcům chodit do vlastního obydlí vchodem k tomu zřízeným od roku 1912. Navrhují, aby dovolací soud zrušil rozsudek soudu prvního stupně i soudu odvolacího a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, že je uplatněn dovolací důvod upravený v § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ a že jsou splněny i další náležitosti dovolání a podmínky dovolacího řízení (zejména § 240 odst. 1, § 241 OSŘ), napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání je důvodné. Za zásadní otázku, která činí dovolání proti rozsudku odvolacího soudu přípustným, považuje dovolací soud právní otázku účinků vydržení práva pozemkové služebnosti pro nynější vlastníky panujícího a služebného pozemku.

Rozhodnutí odvolacího soudu je správné a přesvědčivé v části, ve které se tento soud zabýval splněním podmínek pro vydržení práva odpovídajícího věcnému břemeni od 1. 1. 1951, kdy nabyl účinnosti ObčZ č. 141/1950 Sb., až do doby vyhlášení rozsudku; dovolací soud však má jiný názor na možné důsledky žalobci tvrzené skutečnosti, že k vydržení práva služebnosti mělo dojít již v době platnosti OZO z roku 1811.

Věcná břemena jsou buď spojena s vlastnictvím určité nemovitosti, nebo svědčí určité osobě (§ 167 ObčZ z roku 1950, § 151n odst. 2 ObčZ v platném znění). Obdobně služebnosti jako institut předcházející věcným břemenům byly pozemkové a osobní (§ 473 a násl. OZO), přičemž služebnosti pozemkové byly spjaty s vlastnictvím nemovitosti tak, že jejich subjekty byly vlastníci nemovitostí bez ohledu na to, o které konkrétní osoby šlo. Došlo-li ke změně vlastníka nemovitosti, došlo i ke změně subjektu služebnosti, resp. práv a povinností vyplývajících z věcného břemene. Z formulace žalobního petitu i z tvrzení žalobců se podává, že tvrdili existenci pozemkové služebnosti, která se později přeměnila na právo odpovídající věcnému břemeni, spjatému s vlastnictvím určité nemovitosti.

OZO umožňoval vydržení služebností (§ 1452 a násl. OZO). Předpokladem vydržení služebnosti, ať již řádného (§ 1460 a násl.) nebo mimořádného (§ 1477), byla držba práva. I v tomto případě platilo, že držbou práva nebylo jakékoliv chování, které mohlo být obsahem práva (v daném případě služebnosti). Podle § 312 OZO držby práv se nabude, když se jich užije ve vlastním jméně; přitom podle § 313 OZO držby práva se užije, když někdo na jiném něco jako povinnost žádá a tento mu to plní; rovněž, když někdo věc jinému náležející s jeho dovolením použije ku svému užítku; konečně, když jiná osoba na cizí zákaz opomene toho, co by jinak byla oprávněna činiti. Nestačilo tedy např. „užívání, které bylo z ochoty povoleno“ (viz judikaturu uvedenou v Komentáři k čsl. obecnému zákoníku občanskému a právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, Praha 1935, díl II., s. 95 a násl; tam jsou uvedeny i jiné právní názory potřebné pro další posouzení věci v nalézacím řízení). Důkazní břemeno o existenci skutečností zakládajících držbu (tzv. corpus possessionis a animus possidendi) leží na tom, kdo se práv vzešlých z držby dovolává; presumpce uvedená v § 328 OZO se týká poctivosti držby, nikoliv její existence.

Služebnosti, vzniklé v době platnosti OZO, se podle § 562 ObčZ z roku 1950 k 1. 1. 1951 změnily na věcná břemena, upravená v § 166 a násl. tohoto zákona; ani ObčZ z roku 1964 tyto služebnosti nezrušil, a pokud nedošlo k právní skutečnosti, se kterou právní předpisy spojují zánik věcného břemene, trvají věcná břemena, založená jako pozemkové služebnosti podle OZO, dodnes. Pokud by tedy bylo prokázáno, že pozemková služebnost vznikla v době platnosti OZO (důkazní břemeno o skutečnostech majících za následek vznik služebnosti je v dané věci na žalobcích), a současně nebylo prokázáno, že by tato služebnost, resp. na ni navazující právo odpovídající věcnému břemeni, zanikly (důkazní břemeno tu leží na žalovaném), pak by nezbylo než učinit závěr, že věcné břemeno stále existuje a že svědčí současnému vlastníkovi panující nemovitosti. Z uvedeného je zřejmé, že pokud odvolací soud vyloučil právní význam možnosti, že by nynější tvrzené věcné břemeno svědčící žalobcům vzniklo jako služebnost za platnosti OZO, aniž se zabýval předpoklady tvrzeného vzniku služebnosti vydržením, resp. aniž uvedl skutečnost, na jejímž základě by právo, i kdyby vzniklo, mezitím již zaniklo, spočívá jeho rozhodnutí na nesprávném právním posouzení věci a je tak dán dovolací důvod, uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) OSŘ.

Pokud jde o nedostatek poučení, které měl soud prvního stupně žalobcům poskytnout s ohledem na § 118a OSŘ, je koncepce novely OSŘ, provedené zákonem č. [30/2000](#) Sb., taková, že nezbývá než

dovolatelům přisvědčit, že náležitého poučení se jim nedostalo, když v důsledku jiného právního názoru soudu prvního stupně nebyli poučeni o tom, jak by měli svá tvrzení o vydržení za platnosti OZO doplnit (t.j. doplnit je o tvrzení skutečností, z kterých vyplývá, že jejich právní předchůdci byli držiteli sporného práva); řízení tak trpí jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a) OSŘ]. I když podle názoru dovolacího soudu je již z jeho rozhodnutí zřejmé, jaké skutečnosti mají žalobci nadále tvrdit, je koncepce zákona taková, že nezbude, než jim poučení opět poskytnout v nalézacím řízení (§ 118a odst. 1 OSŘ), pokud ovšem mezitím nedoplní potřebná tvrzení sami.

Z uvedeného je zřejmé, že dovolání je důvodné. Proto nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit; vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i pro rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (243b odst. 2, 3 OSŘ).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)